

Prof. dr hab. ANDRZEJ KAJETAN WRÓBLEWSKI

Uniwersytet Warszawski

MISMaP – KOŃ TROJAŃSKI W SYSTEMIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W POLSCE

1. Powstanie MISMaP w Uniwersytecie Warszawskim

Trzeba sobie przypomnieć, jak wyglądały polskie uczelnie wyższe przed przełomem 1989 r. Wszystkie ważniejsze decyzje musiały uzyskiwać aprobatę Ministerstwa Edukacji Narodowej. Ustalało ono np. liczbę studentów na poszczególnych kierunkach (limity przyjęć), jak również programy studiów.

Przed wyborem na stanowisko rektora Uniwersytetu Warszawskiego poznałem różne uniwersytety amerykańskie i europejskie, i miałem pomysły na gruntowną reformę naszej uczelni. Zaraz po wyborze, już w październiku 1989 r., powołałem Zespół Doradcy, któremu przedstawiłem rozmaite warianty zmian, prosząc o przedyskutowanie możliwości przekształcenia UW na wzór amerykański. W skład tego Zespołu wchodził profesorowie Andrzej Hennel (Wydział Fizyki), Romuald Kudliński (Wydział Nauk Ekonomicznych), Lucjan Pielą (Wydział Chemii), Ewa Wipszycka-Bravo (Wydział Historyczny), mgr Sławomir Szulc (Wydział Neofilologii, który reprezentował tzw. młodą kadre) i Katarzyna Chałasińska-Macukow (wówczas dr hab. z Wydziału Fizyki), która zgodziła się pełnić rolę sekretarza Zespołu.

Punktem wyjścia naszych wielomiesięcznych dyskusji było wtedy przekształcenie UW w strukturę złożoną z kilku większych jednostek, Szkół, na wzór Schools w uniwersytetach amerykańskich. Przykładowo rozważaliśmy podział UW na Szkoły: Nauk Ścisłych i Przyrodniczych, Prawa, Nauk Humanistycznych, Ekonomii i Zarządzania, Języków (czyli School of Science, School of Law itd.). Miała też być Szkoła Medycyny (po planowanym powrocie ode-

rwanych od UW po 1950 r. wydziałów medycznych) i Szkoła Teologii (po przewidywanym powrocie oderwanych wydziałów teologicznych). Studenci mieli być przyjmowani do odpowiednich Szkół, a dopiero potem wybierać specjalizację na wydziałach.

Do rozwiązania pozostało wiele problemów: sposób przyjęć studentów, limity, system punktowy (narzucało się oczywiście przyjęcie amerykańskiego systemu „kredytów” (*credits*), organizacja Szkół i ich relacje z wydziałami itd. Z różnych powodów, także wobec konserwatyizmu większości środowiska, tak daleko zakrojona reforma okazała się jednak niemożliwa.

Wtedy zaczęliśmy pracować nad koncepcją utworzenia w uniwersytecie niewielkiej, nowoczesnej struktury, czegoś w rodzaju mini-Oksfordu czy mini-Harwardu, gdzie każdy student pod opieką osobistego tutora mógłby wybierać wymarzoną ścieżkę studiów, przeskakując bariery wydziałowe. Taka struktura także nie mieściła się w sformułowaniach ustawowych, toteż od początku trzeba było pokonywać opory i protesty urzędników ministerstwa. Ratunkiem okazało się sformułowanie o studiach indywidualnych, bo taką opcję ówczesna ustawa dopuszczała.

Ostatecznie, po wielu dyskusjach środowiskowych, w dniu 18 grudnia 1991 r. Senat UW podjął uchwałę o utworzeniu nowej jednostki dydaktycznej o nazwie Międzywydziałowe Indywidualne Studia Matematyczno-Przyrodnicze (MISMaP); miała ona rozpocząć działanie od roku akademickiego 1992/1993.

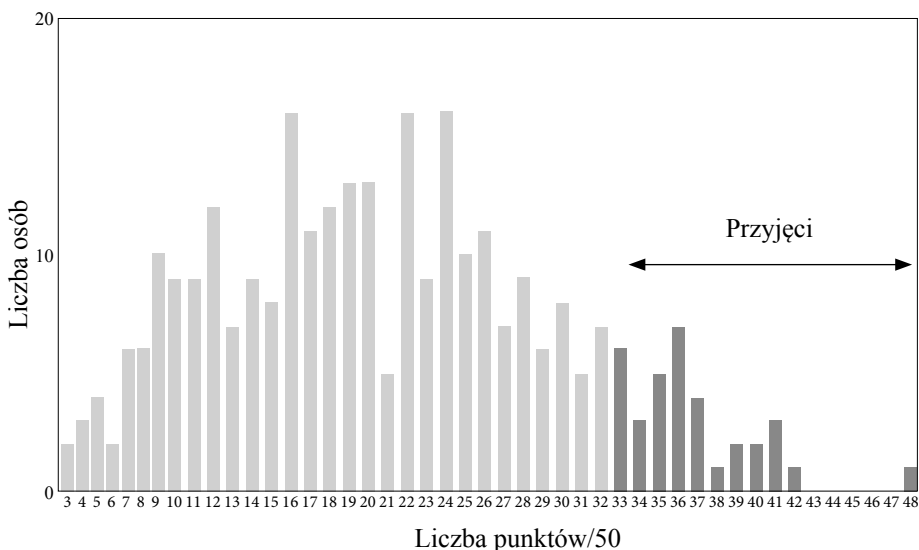
Udział w tym pionierskim przedsięwzięciu zgłosiło 7 wydziałów UW: Biologii, Chemii, Fizyki, Geografii i Studiów Regionalnych, Geologii, Matematyki, Informatyki i Mechaniki oraz Psychologii. Studenci MISMaP mieli być formalnie studentami wszystkich wymienionych wydziałów.

Głównym organizatorem MISMaP i jego pierwszym kierownikiem był Andrzej Hennel. Odzew ze strony młodzieży był nadzwyczajny, przy czym – jak się potem okazało na podstawie ankiet – ogromna większość dowiedziała się o organizowaniu MISMaP z anonsów w miesięcznikach *Wiedza i Życie* i *Świat Nauki*.

Podczas pierwszej rekrutacji na MISMaP w czerwcu 1992 r. na planowane 30 miejsc zgłosiło się 313 kandydatów, w tym 6 laureatów olimpiad szczebla centralnego, którzy mieli zagwarantowane przyjęcie bez egzaminu. Pozostawało więc 307 kandydatów na 24 miejsca. Egzamin konkursowy w dniu 22 czerwca 1992 r. był egzaminem testowym, w którym kandydaci wybierali dwa spośród pięciu możliwych przedmiotów egzaminacyjnych: biologii, chemii, fizyki, geografii i matematyki. Testy zawierały po 50 pytań, każde z czterema sugerowanymi odpowiedziami, w tym jednej poprawnej. Punktowany był

tylko wybór odpowiedzi prawidłowej. Finaliści olimpiad byli zwolnieni z testu odpowiadającego treści olimpiady i otrzymywali z niego maksymalną ocenę 50 punktów. Czas trwania egzaminu ustalono na 4 godziny, wobec czego na jedno pytanie przypadało tylko 2,4 minuty.

Końcowy wynik egzaminu był iloczynem liczby punktów z dwóch testów, co premiowało kandydatów wyróżniających się w jakiejś dziedzinie. Przy 50 pytaniach w teście wyboru z czterema możliwymi odpowiedziami kandydat wybierający odpowiedzi przypadkowo mógł zdobyć średnio 25% punktów, czyli z obu testów $12,5 \times 12,5 = 156,25$ punktów, podczas gdy wynik maksymalny kandydata świetnie przygotowanego to 2500 punktów. Zastosowanie iloczynu rozciągało zatem skalę ocen.

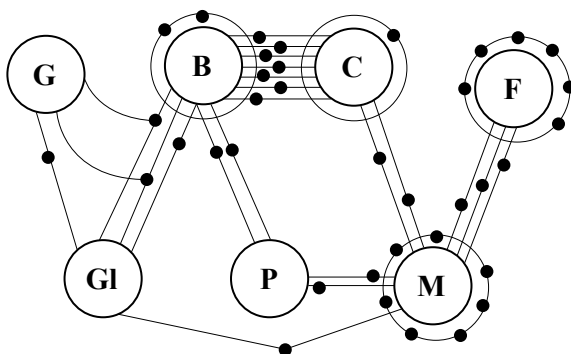
Ryc. 1. Wyniki egzaminu na MISMaP, 1992

Komisja egzaminacyjna zwracała uwagę zarówno na liczbę punktów, jak i na ich rozkład. Jako granicę przyjęć ustalono 1634 punkty, co odpowiadało średniej 40,4 z dwóch testów. Po odwołaniach, a także rezygnacji paru osób, które niezależnie zostały przyjęte na studia medyczne, przesunięto nieco granicę przyjęć na 1512 punktów i przyjęto 41 osób (6 olimpijczyków i 35 na podstawie egzaminu)¹.

¹ Sprawozdanie z rekrutacji na Międzywydziałowe Indywidualne Studia Matematyczno-Przyrodnicze (MISMaP) w Uniwersytecie Warszawskim w roku 1992 (oprac. Andrzej Hennel); Protokół nr 14 posiedzenia Senatu Uniwersytetu Warszawskiego w dniu 24 czerwca 1992 r.

Studenci MISMaP wraz ze swymi opiekunami układali programy I semestru, co było zadaniem trudnym ze względu na konieczność pogodzenia czasowo-przestrzennego zajęć na różnych wydziałach UW. Wielu studentom udało się jednak zbudować ciekawe programy na pograniczu dwóch, a nawet trzech wydziałów (patrz ryc. 2).

W drugim roku istnienia MISMaP o przyjęcie na studia ubiegało się znacznie więcej kandydatów. Poza 16 laureatami olimpiad, przyjętymi bez egzaminu, egzamin wstępny zdawały 544 osoby, z których przyjęto 54. Ostatecznie drugi rok MISMaP liczył łącznie 70 osób². Rozkład programów studentów w pierwszym semestrze 1993/1994 przedstawiony jest na ryc. 3.

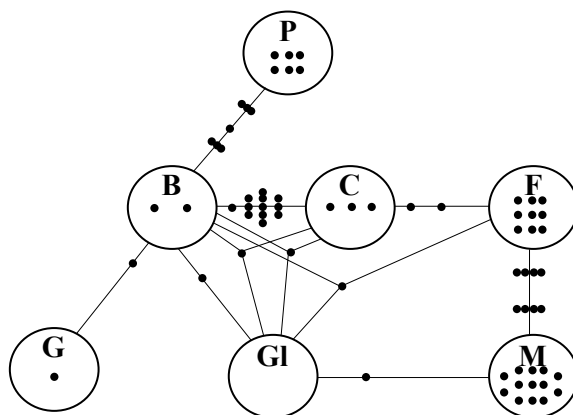

Ryc. 2. Schemat programów I semestru, zaproponowanych przez studentów MISMaP w roku akademickim 1992/1993. B – Wydział Biologii, C – Chemii, F – Fizyki, G – Geografii i Studiów Regionalnych, GI – Geologii, M – Matematyki, Informatyki i Mechaniki, P – Psychologii

Z obu przedstawionych rysunków wynika istnienie charakterystycznych „chmur” studiów wydziałowych: biologiczno-chemicznej, matematyczno-fizycznej oraz biologiczno-psychologicznej. Dowodzi to, że dzięki MISMaP otworzyły się w UW nowe możliwości zdobywania wiedzy.

W kolejnych latach podniesiono limit przyjęć na MISMaP do 100 osób.

² „Informator Międzywydziałowych Studiów Matematyczno-Przyrodniczych (MISMaP) w Uniwersytecie Warszawskim”, Warszawa 1994.

Ryc. 3. Schematy programów studentów MISMaP w I semestrze 1993/1994

2. Inne studia międzywydziałowe

Za przykładem Uniwersytetu Warszawskiego poszły inne uczelnie. Profesor Andrzej Pelczar, ówczesny rektor UJ, z którym byłem w ścisłym kontakcie, postanowił zorganizować podobne studia międzywydziałowe w Uniwersytecie Jagiellońskim. Istotnie, w roku akademickim 1993/1994 rozpoczęto Studia Matematyczno-Przyrodnicze UJ (SMPUJ). Potem studia takie zorganizowano także w trzech kolejnych uczelniach: Uniwersytecie Łódzkim (Międzywydziałowe Studia Matematyczno-Przyrodnicze (MSMP), w którym biorą udział cztery wydziały: Biologii i Ochrony Środowiska, Matematyki i Informatyki, Fizyki i Informatyki Stosowanej, Chemii), Uniwersytecie im. Marii Curie-Skłodowskiej (Międzykierunkowe Indywidualne Studia Matematyczno-Przyrodnicze)³ i Uniwersytecie Śląskim (Międzywydziałowe Indywidualne Studia Matematyczno-Przyrodnicze – MISMP)⁴.

³ Studia te w UMCS zlikwidowano jednak w 2012 r., przypuszczalnie wobec braku dostatecznej liczby kandydatów (Uchwała nr XXIII – 9.10/13 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej z dnia 26 czerwca 2013 r.).

⁴ Od dnia 18 lutego 2014 r. w Uniwersytecie Śląskim rozpoczęło działalność Kolegium Indywidualnych Studiów Międzyobszarowych, stanowiące rozwinięcie dwu jednostek prowadzących kształcenie interdyscyplinarne: Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych (MISH) oraz Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Matematyczno-Przyrodniczych (MISMP). MISH + MISMP = ISM.

W 1992 r. profesor Jerzy Axer podał pomysł utworzenia w Uniwersytecie Warszawskim Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych (MISH). Rozpoczęły one działalność w roku akademickim 1993/1994. W tymże roku w UW powstała też trzecia nowość: Międzywydziałowe Studia Ochrony Środowiska (MSOŚ), zorganizowane i kierowane przez profesor Ewelinę Kantowicz.

Tak więc, Międzywydziałowe Studia Indywidualne, zapoczątkowane na UW, stały się studiami elitarnymi i znalazły naśladowców w innych polskich uczelniach. Bariery biurokratyczne zostały pokonane. Kilka tysięcy najbardziej ambitnych studentów w Polsce mogło i nadal może studiować zgodnie ze swymi marzeniami, a nie w ramach sztywnych struktur wydziałowych. Dotyczy to nie tylko uniwersytetów. W semestrze letnim roku akademickiego 2011/2012 na Politechnice Warszawskiej uruchomiono Międzywydziałowe Indywidualne Studia Politechniczne (MISP)⁵.

3. MISMaP obecnie

Niestety, wszystkie reformy ministerialne zmierzają w kierunku zbiurokratyzowania działalności i całkowitej standaryzacji. Coś, co wystaje ponad ogólny poziom, nie ma prawa istnieć. Zasadnicza dla MISMaP zmiana, w postaci wymuszonej przez ministerstwo rezygnacji z egzaminu wstępnego, nastąpiła przed 2008 r.

Obecnie przyjęcia na MISMaP muszą się odbywać na podstawie ocen z egzaminu maturalnego (w tym oceny z języka polskiego – która akurat jest mało przydatna dla oceny kandydatów na MISMaP).

Studenci MISMaP stanowią obecnie zaledwie około 1% osób studiujących w Uniwersytecie Warszawskim, są to jednak studia elitarne. W roku akademickim 2011/2012 studiowało 484 studentów MISMaP, w tym 44 realizujących studia równoległe. W roku akademickim 2011/2012 studenci MISMaP stanowili ponad 11% spośród 189 studentów UW, którzy otrzymali stypendia ministerstwa⁶.

Najczęściej zadeklarowane przez studentów MISMaP zajęcia według wydziałów są obecnie następujące: Biologia z biotechnologią – 24%, Fizyka –

⁵ Zbigniew Zajac, „Politechniczny MISP”, *Miesięcznik Politechniki Warszawskiej*, nr 4, kwiecień 2012, s. 26–27.

⁶ „Przewodnik po MISMaP”, Uniwersytet Warszawski 2013.

19%, Matematyka z informatyką – 18%, Chemia – 14%, Psychologia – 13%, Geologia – 5%, Geografia – 5%.

W latach 1992–2013 przez MISMaP przewinęło się 1846 studentów (dane na koniec sierpnia 2013 r.); 703 uzyskało dyplomy magisterskie, a 262 – licencjackie. Liczba ta nie obejmuje osób aktualnie studiujących, w tym realizujących kolejny dyplom. Warto też pamiętać, iż początkowo studenci ostatniego roku byli przyjmowani przez wydziały, nie są więc uwzględnieni w powyższej statystyce⁷.

⁷ Informacje przekazane przez profesora dr. hab. Andrzeja Twardowskiego, dyrektora Kolegium MISMaP od 2008 r.